Stichting Dassenwerkgroep Brabant

Digitale **Nieuwsbrief**
Nr. **18** **Juni 2010**

Uitgave ten behoeve van vrijwilligers en begunstigers van de stichting

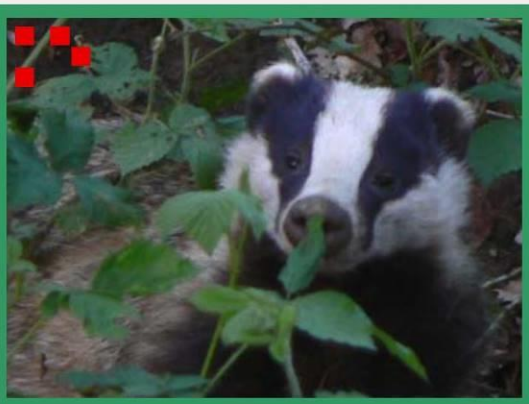

In dit nummer:

Gedachtenwissel

Kasteel Heeswijk in het voetlicht

EVZ+ Sparrenrijk-Kampina

Cursus voor provinciale inventariseerders

Stille Getuigen

Nieuws en wetenswaardigheden

Zwaar getafeld

Doodgeknuffeld

Badger-Timothy J. Roper

Brabant Dassenland

Colofon

Deze Digitale Nieuwsbrief verschijnt vier maal per jaar. Hij wordt via email verspreid onder abonnees.

Aanmelding voor de Nieuwsbrief is mogelijk door een email te sturen aan het redactie-adres.

Uw email-adres wordt uitsluitend gebruikt voor het versturen van deze Nieuwsbrief en niet voor enigerlei vorm van reclame, advertising of werving.

Afmelden kan door een email te sturen aan het redactie-adres onder vermelding van "Afmelding nieuwsbrief".

Redactie-adres:

nieuwsbrief@dassenwerkgroepbrabant.nl

Website: www.dassenwerkgroepbrabant.nl

KvK 17190229

Rabobank Boxmeer 1218.82.934

info@dassenwerkgroepbrabant.nl

Stichting Dassenwerkgroep Brabant zet zich in voor de das in Brabant. Zij doet dit onder meer d.m.v. informatieverstrekking en voorlichting, het verzamelen en verspreiden van gegevens en het verrichten van veldwerk.

Deze nieuwsbrief is mede mogelijk gemaakt door Stichting Jacques de Leeuw

Stichting Dassenwerkgroep Brabant
Digitale **Nieuwsbrief**

In deze rubriek willen we de lezer van de Digitale Nieuwsbrief aan het woord laten. Als je iets te melden hebt, je hebt een leuke anecdote of een vluchtige ontmoeting met een das gehad, schrijf het ons. Ook als je over een bepaald onderwerp van gedachten wilt wisselen of wilt reageren op een artikel in een vorige nieuwsbrief kan dat. Mogelijk leidt dit weer tot een reactie op jouw Gedachtenwissel. Stuur je Gedachtenwissel van maximaal een half A4-tje als Word-document of getypt in een mailtje naar de redactie van de Nieuwsbrief.

Nog genoeg te doen

Begin mei verschenen er in enkele Brabantse dagbladen uitspraken die waren gedaan door Jaap Dirkmaat, voorvechter van de das van het eerste uur. Volgens de kranten zou "de klus geklaard" zijn en zouden "extra maatregelen niet meer nodig zijn". Iedereen begrijpt de verbijstering en ergernis die deze citaten veroorzaakten.

Desgevraagd laat Jaap ons het volgende weten. In het interview heeft hij gezegd dat het aantal kilometerhokken waarin de das voorkomt al vijf jaar zo hoog is dat je niet meer van een rode lijstsoort kunt spreken. Wat dat betreft heeft Das&Boom haar doel bereikt. Op de vraag of de das nog wel recht op bescherming had was het antwoord "ja". Toen was de vraag: extra bescherming voor een dier dat het zo goed doet . . . zijn er geen andere dieren te redden ? Ja, natuurlijk was het antwoord. Geen extra bescherming, stuur dat geld maar naar de boommarter, die staat op uitsterven. Maar de das moet zijn huidige bescherming dus wel onverkort behouden.

Daarmee is de Dassenwerkgroep Brabant het volstrekt eens. Het beëindigen van de beschermde status van de das zou voor kwaadwillenden gelijk staan met het vogelvrij verklaren van de das. En dat zou betekenen dat we 50 jaar teruggaan in de tijd, naar de periode waarin dassenvervolging aan de orde van de dag was, dassenburchten werden vernield, dassen werden gestroopt en geschoten. Iets wat overigens heden ten dage helaas nog steeds voorkomt, maar wat met de huidige wetgeving wél aangepakt kan worden.

Stichting Dassenwerkgroep Brabant
Digitale **Nieuwsbrief**

Wat ons betreft is de klus nog lang niet geklaard. Momenteel leven er in Brabant zo'n 1000 dassen in pakweg 300 burchten. De verspreiding is beperkt tot het oostelijke deel van de provincie. Schattingen van het aantal dassen rond 1900 lopen uiteen van 2500 tot 4000. De das kwam toen in heel Brabant voor, tot aan de grens met Zeeland. Voordat deze natuurlijke situatie hersteld is zal er nog heel wat moeten gebeuren.

Kasteel Heeswijk in het voetlicht

Traditiegetrouw organiseerde het Brabants Landschap op Tweede Paasdag overal activiteiten op haar terreinen. Zo ook in Heeswijk-Dinther waar zij ruim 100 hectares rond het imposante kasteel Heeswijk beheert.

Hier, waar de Aa en de Leygraaf samenkomen, zijn de omstandigheden zeer geschikt voor dassen. Al jaren kennen we hier enkele actieve burchten. Alle reden voor de Dassenwerkgroep Brabant om een steentje bij te dragen aan de festiviteiten. IVN Bernheze en het Brabants Landschap deelden gebroederlijk een stand met de Dassenwerkgroep Brabant. Die stand viel niet over het hoofd te zien, want ze stond pal tegenover de opgang naar het kasteel.

Het IVN verzorgde rondleidingen door de omringende bossen en weilanden, waarbij flora en fauna alle aandacht kregen. Speciaal voor deze gelegenheid werd de IVN-gids geassisteerd door een dassendeskundige, die het wel en wee van de das uit de doeken deed. Wissels, krabsporen, snuitpuntjes en een enkele dassenprent leverden de stille getuigen van de aanwezigheid van de dassen.

Degenen die meer over het dassenleven rond kasteel Heeswijk wilden weten, kwamen twee maanden later volop aan hun trekken. Op uitnodiging van het Brabants Landschap gaf de Dassenwerkgroep Brabant een lezing in Heeswijk-Dinther, gevolgd door een wandeling over de kasteelterreinen. Een select gezelschap geïnteresseerden maakte van deze mogelijkheid gebruik. Ook deze keer verleenden de dassen volop medewerking en konden de gidsen van de Dassenwerkgroep Brabant de wandelaars wijzen op de sporen die de dieren in het terrein hadden achtergelaten. Zelfs voor niet-ingewijden werd duidelijk dat dassen het goed naar hun zin hebben in deze historische omgeving.

Het imposante kasteel Heeswijk

Stichting Dassenwerkgroep Eralart
Digitale **Nieuwsbrief**

EVZ+ Sparrenrijk-Kampina

Het gaat wat kosten maar dan heb je ook iets. Dat is min of meer de beredenering die ten grondslag ligt aan de Ecologische Verbindings Zone (EVZ), die het licht moet gaan zien aan de westzijde van Boxtel.

De EVZ gaat het Boxtelse bosgebied Sparrenrijk verbinden met het welbekende natuurgebied de Kampina. Daarmee ontstaat dan een nagenoeg ononderbroken "groene" verbinding van 's-Hertogenbosch tot aan Oisterwijk. Nu is het een groot misverstand om te denken dat het grote en fraaie natuurgebied Kampina veel waarde heeft voor een diersoort als de das. De Kampina bestaat voornamelijk uit schrale heidevelden en bossen, waarin een das onvoldoende voedsel kan vinden. Maar de geaccidenteerde randen van de Kampina bieden wel goede mogelijkheden om een burcht te graven en de omringende weilanden zijn prima foerageergebieden.

Ook de EVZ zelf biedt de das nieuwe kansen om zich te vestigen. Of beter gezegd, opnieuw te vestigen, want de diersoort kwam hier in het verleden wel voor. Een oude, al lang verlaten, dassenburcht in de Uilenbroek, tussen de beken de Essche Stroom en de Kleine Aa levert daar het bewijs van. De beekdalen van de Essche Stroom en de Kleine Aa zijn aantrekkelijk voor dassen. In de sappige graslanden zijn volop regenwormen, het basisvoedsel voor de das, te vinden.

Een eenzame visser aan de kleine Aa

Het uitzicht vanaf Uilenbroek

In de vorige eeuw onderging het kleinschalige landschap ten westen van Boxtel ingrijpende veranderingen. Zoals op zoveel andere plaatsen in Nederland verdwenen perceelsranden, bosjes en alles wat een optimale uitvoering van de landbouw in de weg zou kunnen staan. Wat overbleef was een kaal, open landschap, onaantrekkelijk voor mens en dier. De EVZ moet daar verandering in gaan brengen.

Wethouder Ger van den Oetelaar slaagde er, kort voor de beëindiging van zijn functie, in om voldoende budget los te weken bij de Provincie. Geen gering feit, want het gaat om niet minder dan € 1,3 miljoen. Dat is veel geld voor een EVZ die amper 2 kilometer lang wordt. Maar wie de topografische kaart raadpleegt, kan zelf constateren dat de beoogde route veel hindernissen moet overwinnen. Dat begint al bij

Stichting Dassenwerkgroep Eindhoven
Digitale **Nieuwsbrief**

Sparrenrijk, dat begrensd wordt door de drukke spoorlijn Den Bosch-Eindhoven, en aan de overzijde daarvan liggen een kwekerij, een recreatieplas, en in de nabije toekomst waarschijnlijk een groot sportpark. Om over drukke wegen en bebouwing nog maar te zwijgen. De inrichters van de EVZ zullen al hun fantasie aan moeten wenden om deze blokkades te omzeilen.

De EVZ+ moet vanaf Sparrenrijk (op de achtergrond) veel hindernissen overwinnen.

Om de EVZ voor een zo breed mogelijk scala aan diersoorten geschikt te maken, werden de das en de grauwe klauwier als doelsoorten gekozen. Verwacht wordt dat wanneer deze dieren zich er kunnen handhaven, er vele anderen ook van zullen profiteren. Vogels zoals de geelgors en de groene specht, vlinders zoals de grote vos en het bont dikkopje. Uiteraard is dit lijstje niet uitputtend.

Bij de inrichting van de EVZ worden speciaal voor de das twee "stapstenen" aangelegd, hoger gelegen en niet te dicht bij menselijke activiteit. Hier zouden nieuwe burchten kunnen ontstaan. Ook wordt gedacht aan het aanplanten van hoogstamfruitbomen bij deze stapstenen, die in de nazomer zorgen voor valfruit. Daar waar dekking ontbreekt, moet die gaan ontstaan in de vorm van houtsingels, hakhoutbosjes en ruige slootranden. Een detail, maar daarom niet minder boeiend is het gebruik van "autochtoon biologische soorten". Hieronder worden bomen en struiken verstaan, die van oudsher in deze streek voorkomen en die geleverd worden door bedrijven die aan biologische keurmerken voldoen. Zo geeft de aanleg van de EVZ een mooie impuls aan biologische kwekerijen en doen bijna verdwenen bomen zoals de fladderiep hun herintrede.

Boxtel neemt overigens niet de gehele EVZ voor haar rekening. Het Boxtelse deel loopt door tot aan de Kleine Aa ten zuiden van Esch. Vanaf daar tot aan de Kampina is Waterschap de Dommel verantwoordelijk voor de inrichting van het traject. Het Waterschap heeft veelbelovende plannen ontwikkeld voor een Robuuste Verbindingszone. De koppeling aan deze Natte Verbindingszone is er de reden voor dat terecht gesproken kan worden van een EVZ+.

Laten we hopen dat de dassen alle moeite kunnen waarderen en optimaal gebruik gaan maken van de EVZ. Tot op heden hebben slechts enkele dassen gebruik gemaakt van de tunnels onder de A2 om zich definitief aan de Boxtelse zijde te vestigen. Na de realisatie van de EVZ Sparrenrijk-Kampina staat niets hen meer in de weg om naar het westen te trekken.

Stichting Dassenwerkgroep Brabant
Digitale **Nieuwsbrief**

Cursus voor Provinciale inventariseerders

Op verzoek van de Provincie Noord-Brabant organiseerde de Dassenwerk-groep Brabant een cursusdag voor de provinciale vogel- en flora-inventariseerders, die hun scope gaan verbreden.

De cursusdag startte met een theoretisch deel, waarin de das in al z ijn aspecten aan de orde kwam. Daarna werd de opgedane kennis in de praktijk getoetst op landgoed Haanwijk, dat een florerende dassenpopulatie kent. De deelnemers toonden zich zeer leergierig en gaven blijk van een scherpe blik in het veld. Ongetwijfeld zullen beide partijen hun voordeel gaan doen met de contacten die op deze dag gelegd werden.

Willy Thijssen, secretaris van de Dassenwerkgroep Brabant, had een aandachtig gehoor

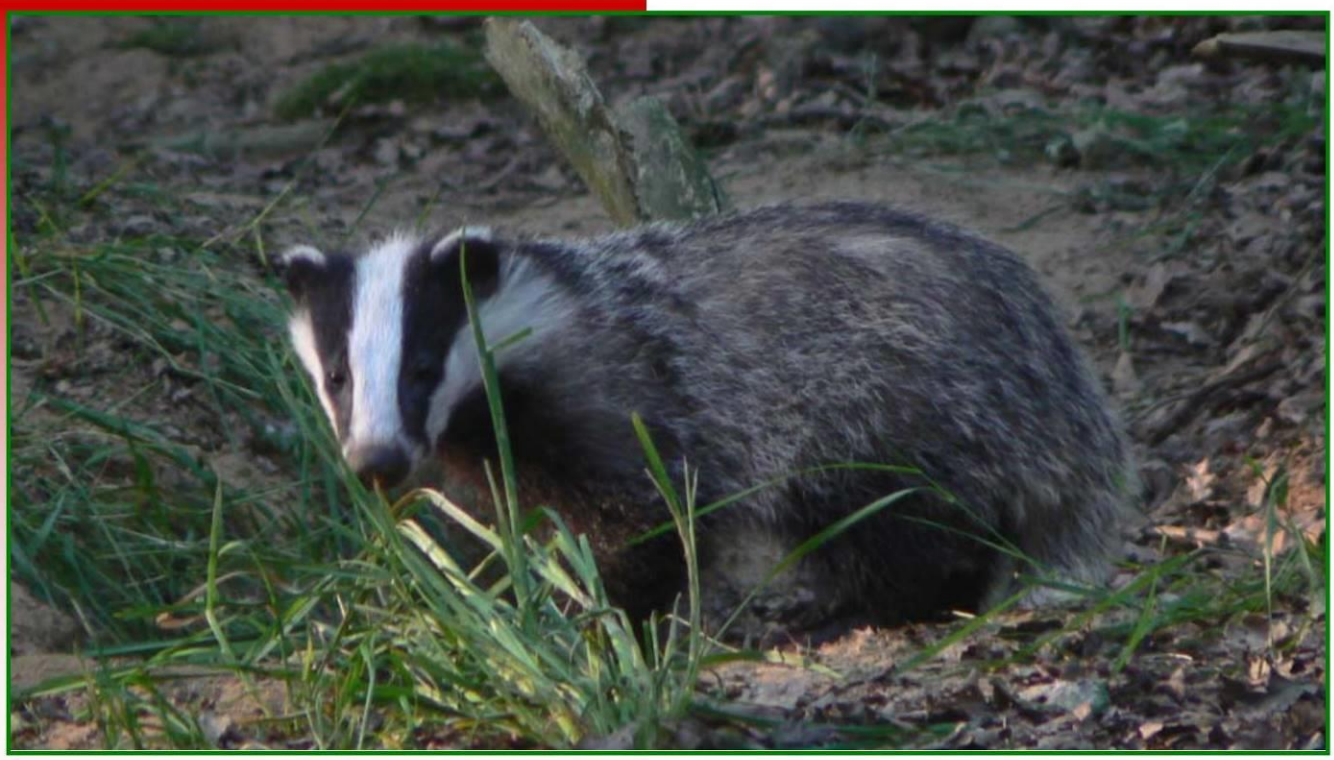

Stichting Dassenwerkgroep Brabant
Digitale **Nieuwsbrief**

Stille Getuigen

Het waarnemen van dassen is iets wat slechts voor weinigen is weggelegd. Maar ondanks dat zijn er voldoende aanwijzingen voor hun aanwezigheid. Dassen laten immers altijd sporen na, voor wie er oog voor heeft. De stille getuigen.

- Speelplekken en stoelen -

Bij veel zoogdieren leiden de jongen in hun eerste levensfase een onbekommerd leven. Ze brengen het grootste deel van hun tijd door met slapen en spelen. Dat spelen heeft behalve plezier maken en het sociale aspect nog een functie. Tijdens het spelen worden vaardigheden geleerd die de dieren in hun latere leven nodig zullen hebben, zoals behendigheid om een prooi te kunnen bemachtigen, concurrenten te slim af te zijn en op hun zwakste plekken te treffen.

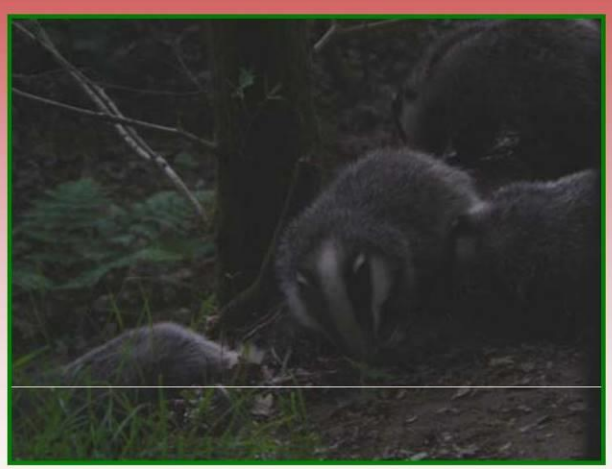

Spelende jonge dasjes in de schemering

Bij weinig soorten komt het voor dat ook de volwassen dieren zeer speels zijn. Volwassen dassen spelen met hun volwassen of jonge familieleden, gewoon omdat ze daar plezier in hebben.

Dat is de reden dat je op dassenburchten vaak speelplekken aantreft; kale plekken, vaak rond bomen of boomstronken, waar geen blad meer ligt of begroeiing meer staat. Speelplekken kunnen gedurende het hele jaar worden aangetroffen. Als deze speelplekken aanwezig hoeft dit dus nog niet te betekenen dat er op de burcht jongen zijn.

Dassenburcht met speelplek

Stichting Dassenwerkgroep Enkhart
Digitale **Nieuwsbrief**

Een boom die dient als speelplek wordt een speelboom genoemd. Als dassen rond zo'n boom spelen zijn op de stam meestal krabsporen aan te treffen. De krabsporen ontstaan doordat de jonge dasjes in de boom of op de stam willen klimmen.

Dode speelboom

Ook is mogelijk dat de dassen zich uitrekken tegen de boom of er geursporen van hun klauwen achterlaten. Op een dassenburcht zijn vaak meerdere speelplekken en speelbomen aanwezig.

Speelboom met krabsporen

Meerstammige speelboom

Speelplekken zijn gemakkelijk te verwisselen met zitplaatsen van de das. Dassen maken gebruik van vaste zitplaatsen, die dagelijks gebruikt worden om zichzelf en elkaar te verzorgen. Zo'n zitplaats wordt stoel genoemd. Een stoel bevindt zich vaak vlakbij een pijp, zodat de das bij gevaar snel kan wegvluchten. Omdat dassen zichzelf er uitschudden en krabben worden op een stoel vaak dassenharen aangetroffen. Door jarenlang gebruik kunnen stoelen uitslijten tot behoorlijke kuilen.

Stoel

Stichting Dassenwerkgroep Brabant
Digitale **Nieuwsbrief**

Nieuws en wetenswaardigheden

Zwaar getafeld

Tijdens een burchtinventarisatie deed een van onze vrijwilligers een bizarre ontdekking. Diezelfde ochtend had een das net buiten de burcht zijn maag geleegd. Kennelijk was de inhoud hem wat zwaar gevallen. Onderzoek van die inhoud bracht aan het licht dat het bijna uitsluitend regenwormen betrof, ongeveer 250 stuks. Deze regenwormen waren vrijwel allemaal van de soort Lumbricus Rubricella, een dikke en lange regenworm. Verder waren bijna alle regenwormen nog heel, slechts van enkele ontbrak een deel. Bovendien leefden ze nog !

Het aardige van deze waarneming is dat hiermee in de praktijk blijkt wat onderzoek eerder al aantoonde. Regenwormen zijn het stapelvoedsel van de das. Dit menu wordt aangevuld met onder meer insecten, slakken en fruit. Het merendeel van de genuttigde regenwormen is van de soort Lumbricus Rubricella. Deze regenworm komt in de avondschemering boven de grond om in het bedauwde gras zijn voedsel te zoeken. Dit is het moment waarop de das gaat foerageren.

Voor de ingang de maaginhoud

Hij kan de regenwormen die in of op het gras liggen moeiteloos opslurpen. Op deze wijze kan hij efficiënt voldoende voedsel bemachtigen.

Doodgeknuffeld

Op 16 mei trof een vrijwilliger van de Dassenwerkgroep Brabant bij een dassenburcht in de Loonse en Drunense Duinen de overblijfselen aan van een jonge das. Van het dasje was niet veel meer over dan wat haren en botten.

De overblijfselen lagen bij een grote, goed belopen burcht die zich bevindt in een uitzetren. Vanuit de uitzetren zijn destijds een aantal dassen vrijgelaten in het kader van het herintroductie-project Loonse en Drunense Duinen. Sindsdien bevindt zich in de ren een permanent bewoonde dassenburcht die door de bewoners gestaag wordt uitgebreid. Ook buiten de ren zijn inmiddels een aantal pijpen.

Het komt voor dat jonge dasjes door honden worden doodgebeten. Kleine hondjes kruipen in de pijpen, grotere honden vallen soms jongen aan die zich buiten de burcht bevinden. Het ligt niet voor de hand dat hiervan in dit geval sprake is geweest omdat de ren bijna volledig afgesloten is. Ook doodbijten door een vos kan uitgesloten worden omdat een vos zich niet in een goedbelopen burcht zal wagen.

Meer voor de hand liggend is dat het dassenjong tijdens het spelen om het leven is gekomen. Zowel jonge als volwassen dassen zijn erg speels.

Stichting Dassenwerkgroep Brabant
Digitale **Nieuwsbrief**

Volwassen dieren hebben er erg veel plezier in om met een van hun jonge familieleden te spelen. Dat spelen door volwassen dassen kan er soms echter erg hard aan toe gaan. De jonge dassen worden daarbij vaak bij de hals gepakt en heen en weer geslingerd. Het is daarom aannemelijk dat iets te ruig spelen van een oudere broer of zus het jonge dasje noodlottig geworden is.

Vanwege dit speelse gedrag van volwassen dassen zoekt een drachtige zeug vaak een rustige plek op om haar jongen te werpen. Dat kan een pijp zijn die wat afgelegen ligt, maar het kan ook een onbewoonde bijburcht of zomaar een oud konijnenhol zijn. Zodra de jongen groot en sterk genoeg zijn voegt de zeug zich met haar kroost bij de rest van de familie op de hoofdburcht.

De overblijfselen van het dassenjong

Badger – Timothy J. Roper

Onlangs is er een uitstekend engelstalig boek verschenen dat de verschillende aspecten van de das in het Verenigd Koninkrijk beschrijft. Het boek behandelt echter ook de das in andere Europese landen, waarbij de Nederlandse situatie regelmatig expliciet wordt aangehaald.

De schrijver, professor Timothy J. Roper, heeft 20 jaar lang de das bestudeerd en inzichten verworven die een eigentijdse kijk op de das en zijn leefwijze geven. Het boek is daarmee een waardige opvolger van de klassieke werken van Ernest Neal. Er wordt specifiek ingegaan op hedendaagse bedreigingen, de relatie met de mens en de actuele rundertuberculose. Het boek is zeer aanbevelenswaardig, mede vanwege de foto's uit ons eigen Brabant, die hiervoor door de Dassenwerkgroep Brabant geleverd zijn.

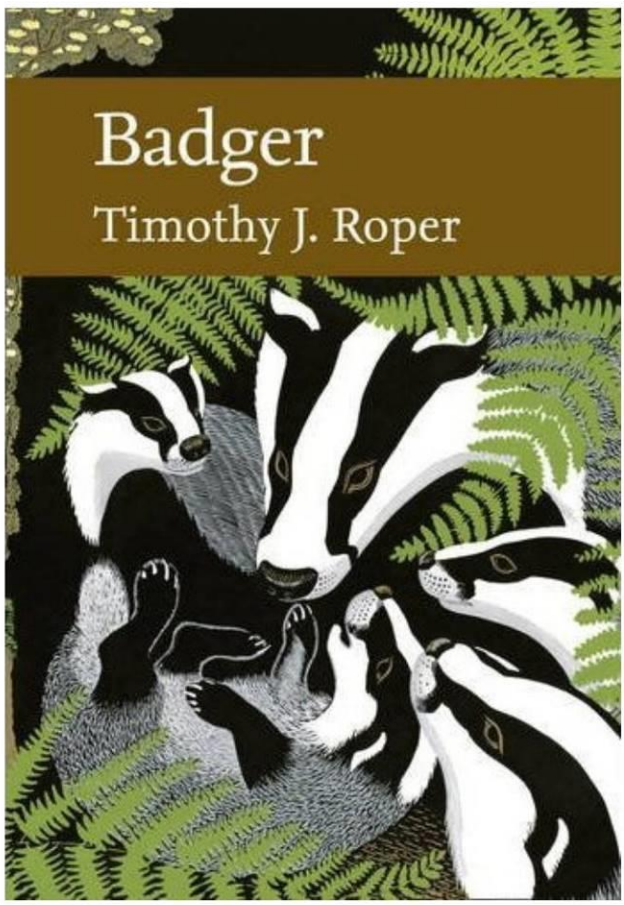

Badger – Timothy J. Roper
Uitgegeven door: The New Naturalist Library
ISBN: 9780007339778

Stichting Dassenwerkgroep Brabant

Digitale **Nieuwsbrief**

Brabant Dassenland

't Vaantje - Halder

Brestbos - Boxmeer

Keerdijk - Den Dungen

Dommelbeemden - Sint Oedenrode